

mjere. Nema sumnje da se u konkretnom slučaju radilo o radu koji potpada pod udar cit. člana 67, jer se radilo o popravku ulice, dakle gradskog javnog zemljišta. Prema tome tuženi je morao pretpostaviti da pod površinom ulice prolaze PTT postrojenja. Stoga je tuženi bio dužan o navedenom popravku obavijestiti tužitelja i ukoliko se radilo o hitnosti popravka, morao je pristupajući ovom radu poduzeti sve mjere opreza da ne ošteti tužiteljeva postrojenja, čije je postojanje u toj ulici morao pretpostavljati.

Dosljedno tome irelevantno je pitanje da li se odnosni kabel nalazio u propisanoj dubini, ili da li je bio propisno mehanički zaštićen, već je jedino odlučno to da je tuženi morao računati s vjerojatnošću da se tužiteljeva postrojenja nalaze ispod betonskih podloga ceste i prema tome kod popravka postupati s dužnom pažnjom. Kako je nesporno da tuženi nije tako postupio, već da je kabel tužitelja prilikom izvođenja radova ošteti i da tužitelja o popravku nije prethodno obavijestio, to je prvostepeni sud pravilno našao da je za počinjenu štetu odgovoran tuženi, pa se u tom pogledu upućuje na razloge pobijane presude, koje ovaj sud u cijelosti prihvaća.

J.B.

VIŠI PRIVREDNI SUD SR HRVATSKE

Presuda br. III-S1-2019/75-2
od 16.XII 1975.

Vijeće: Ivo Bešker, Gavro Badovinac, mr Zvonimir Aržek

Prijevoz stvari morem - Pasivna legitimacija vlasnika - krajnjeg korisnika tereta - Indosiranje teretnice - Stojnice - Odnos klauzula ugovora o prijevozu i klauzula teretnice kada se teretnica poziva na klauzule ugovora - Vlasnik - krajnji korisnik tereta kao takav nije pasivno legitimiran prema brodaru - On će biti pasivno legitimiran ako mu primalac tereta ustupi svoja prava i obveze koje ima prema brodaru - Prema brodaru je legitimiran zakoniti imalac teretnice - Ako je teretnica indosirana blančo indosamentom zakoniti imalac teretnice je svaki pošteno donosilac teretnice - Ako se teretnica samo općenito poziva na klauzule ugovora o prijevozu, za zakonitog imaoča teretnice ne vrijede one klauzule o stojnicama koje su protivne običajima luke -

Pod tom pretpostavkom za stojnice vrijede običaji luke bez obzira što je u pogledu stojnica ugovoreno u ugovoru

Tužitelj je brodar, a tuženi je vlasnik - krajnji korisnik tereta koji je prevezao brodar.

Nesporno je medju strankama, da je tuženi kupoprodajnim ugovorom kupio određenu količinu starog željeza u Dalasu USA; da je prodavalac kao naručilac sklopio s tužiteljem - brodarom - brodarski ugovor od 28.VII 1971.g. o prijevozu 9.999 mt starog željeza iz jedne luke Gulfa u jednu luku u Jugoslaviji po izboru naručioca, odnosno primaoca; da je nakon ukrcaja brodar izdao teretnicu po naredbi krcatelja, koja je uredno indosirana sa naznakom "po naredbi" kupca Z. for špeditera I; da je istu teretnicu s bianco indosamentom indosirao indosatar; kupac da je kao primalac po teretnici spornog tereta u luci Ploče nastupio špediter; da je iskrcaj tereta izvršilo poduzeće "Luka", Ploče; da je teretnica sadržavala klauzulu "ostali uvjeti kao u brodarskom ugovoru"; da su u brodarskom ugovoru predviđene stojnice u luci iskrcaja u količini 1.250 mt po vremenski pogodnom radnom danu; da je brod stigao u luku Ploče 30.VIII 1971.g. u 0,7 sati; da je vezan 2.IX 1971.g. u 10,30 sati; da je iskrcaj započeo 2.IX u 7,65 sati, i da je završen dana 18.IX u 19 sati; te da je brod pao u prekostoynice.

Sporno je medju strankama da^{li} je tuženi kao krajnji korisnik i bianco indosatar teretnice pasivno legitimiran za plaćanje prekostoynica; da li tuženoga kao vlasnika i krajnjeg korisnika tereta obvezuju uglave iz brodarskog ugovora o stojnicama; da li sporne prekostoynice iznose kako to tvrdi tužitelj 7 dana, 3 sata i 45 minuta, te da li je prema tome tuženi dužan tužitelju platiti na ime prekostoynica utuženi iznos od din.194.561,30.

U toku spora tuženi je istakao prigovor pomanjkanja pasivne legitimacije tvrdeći da nije ni u kakvom pravnom odnosu s tužiteljem, jer je brodarski ugovor zaključen izmedju tužitelja kao brodara i prodavaoca iz Dalasa kao naručioca broda, pa uglave brodarskog ugovora njega ne obvezuju. Iskrcaj robe u Pločama izvršen je na temelju teretnice i teret je predan špediteru, a iskrcavanje je vršilo poduzeće "Luka", Ploče. Smatra stoga da tuženi nije ni u kakvom odnosu s tužiteljem brodarom, već su to primaoci robe po teretnici, tj. špediter.

Nadalje je tuženi istakao da je s prodavaocem u kupoprodajnom ugovoru uglavio da norma iskrcaja može biti

1.250 tona, pod uvjetom da brod ima najmanje 5 grotla. Smatra, ukoliko bi se uzelo da je pasivno legitimiran, da ga ne obvezuju uvjeti iz brodarskog ugovora. Isto ga tako ne obvezuju ni uvjeti teretnice koja se općenito poziva na uvjete iz brodarskog ugovora, jer je količina iskrcaavanja kako je ugovorena u brodarskom ugovoru nepovoljna za tuženog kao krajnjeg korisnika robe.

Rješavajući spor prvostepeni sud je udovoljio u cijelosti tužbenom zahtjevu i obvezao je tuženoga na plaćanje prekostojnica iz razloga jer je nakon provedene rasprave i izvedenih dokaza utvrdio da je tuženi kao primalac robe po teretnici koju je indosirao ušao u obveze brodarskog ugovora; da se teretnica poziva na uvjete brodarskog ugovora, pa stoga uglave brodarskog ugovora u pogledu stojnica i prekostojnica kao i ostale uglave obvezuju tuženoga koji je preuzimanjem robe i potpisom teretnice ušao u ugovor o prijevozu. Kako je brod pao u prekostojnicu u trajanju od 7 dana 3 sata i 45 minuta, što iznosi 1.600 dolara, odnosno 194.651,30 din. to je zahtjev tužitelja osnovan. Okolnost da je tuženi sa svojim prodavaocem u kupoprodajnom ugovoru predvidio da će dnevna norma u luci ukrcaja biti 1.250 tona pod uvjetom da brod ima najmanje 5 radnih grotla, smatra sud, da nema nikakvog utjecaja na obvezu tuženoga.

Tuženi žalbom pobija presudu zbog bitnih povreda odredaba parničnog postupka, pogrešno i nepotpuno utvrdjenog činjeničnog stanja i pogrešne primjene materijalnog prava i predlaže da se pobijana presuda preinači i tužitelj odbije sa zahtjevom, odnosno da se presuda ukine i stvar vrati prvostepenom sudu na ponovno raspravljanje i sudjenje.

Tuženi u žalbi ističe: da prvostepeni sud nepravilno uzima da bi tuženi bio pasivno legitimiran na temelju teretnice, da bi ga obvezivali uvjeti brodarskog ugovora kojeg je sklopio kao naručilac broda njegov inozemni isporučitelj robe, da ga ugovorena norma ukrcaja od 1.250 tona dnevno ne može obvezivati jer je ugovor sklopio krcatelj - naručilac broda - protivno uvjetima ugovora kupoprodaje; da je norma iskrcaja previsoko određena, jer ni jedna jugoslavenska luka ne bi mogla iskrcati teret s tipa broda koji je prevezao teret u vezi s ovim sporom za ugovoreno vrijeme od 8 dana; da Lučke uzance predviđaju iskrcanu normu za staro željezo od 80 tona; da prvostepeni sud pogrešno uzima da stavljanje pečata i potpisa tuženog na teretnice znači preuzimanje obveza iz brodarskog ugovora u toliko prije što u teretnicu nisu unesene klauzule iz brodarskog ugovora, a najmanje ugovorena dnevna norma iskrcaja;

da pošto su uvjeti brodarskog ugovora teži od uobičajenih uvjeta na takovu vrstu prijevoza, općenito pozivanje teretnice na uvjete brodarskog ugovora nema obveze za imao teretnice koji nije naručilac ni krcatelj; da je norma za iskrcaj tereta određena mimo uobičajenih uvjeta za ovakvu vrstu prijevoza, pa je očito da ti uvjeti ne obvezuju tuženoga; da ga klauzule iz brodarskog ugovora u pogledu dnevne norme iskrcaja, ukoliko su protivne uobičajenim normama lučkih uzanca, ne obvezuju; da prekostojnice nisu pravilno obračunate, te konačno da prvostepeni sud nije utvrdjivao visinu tužbenog zahtjeva niti u vezi toga provodio bilo kakve dokaze.

Pozivanje suda da je prekostojnice izračunala agencija i da je vremenska tablica izračunata prema činjeničnim utvrdjenjima (Statement of facts) ne pruža dokaz da su stojnice pravilno obračunate. Iz obračuna agencije obveza bi tuženog bila da plati na ime prekostojnica najviše 4.922,22 dolara, dok je za višak od 6.527,86 dolara potraživanje tužitelja neosnovano. Konačno ističe prigovor zastarjelosti utvrdjenog potraživanja, jer da je teret predan 30.VIII 1971.g. a tužba podnesena 4.IX 1972.g, dakle nakon isteka godine dana.

U odgovoru na žalbu tužitelj pobija navode i prijedloge žalbe i predlaže da se žalba tuženog odbije, a prvostepena presuda u cijelosti potvrdi.

Drugostepeni sud je ukinuo presudu prvostepenog suda i stvar vratio na ponovno raspravljanje iz ovih razloga:

Obzirom na utvrdjeno činjenično stanje: da je tuženi kao krajnji korisnik i kupac robe teretnicu po naredbi, koju je na njega indosirao krcatelj - prodavalac robe - punim indosamentom, istu teretnicu indosirao praznim - bianco indosamentom, te nju na taj način pretvorio u teretnicu na donosioca, da je tako indosiranu teretnicu dostavio špediteru, da je iskrcaj tereta izvršen i roba predana na temelju te teretnice, kao ovlaštenom primaocu i zakonitom imao teretnice; da je stvarni iskrcaj i preuzimanje robe s broda izvršilo poduzeće "Luka", Ploče, upućuje da je potrebno posebno ispitati i ocijeniti prigovor kojeg je podnio tuženi u pogledu promašene pasivne legitimacije. Okolnost da je tuženi krajnji korisnik i kupac spornog željeza samim tim ne upućuje da je on u pogledu pravnih odnosa iz brodarskog ugovora neposredno vezan. Na temelju brodarskog ugovora kojeg su sklopili tužitelj kao brodar i naručilac prijevoza - prodavalac robe iz Amerike,

za ukrcanu robu izdana je teretnica po naredbi koju je naručilac broda - krcatelj - pravilno indosirao. Na temelju tog indosamenta tuženi je postao ovlaštenu imalac teretnice. Međutim, tuženi je, kako je već navedeno, odnosnu teretnicu indosirao bianco indosamentom i dostavio je svom špediteru koji je time postao zakoniti imalac teretnice i kao primalac robe ušao u ugovorne odnose koji slijede iz brodarskog ugovora na kojega se odnosna teretnica poziva. Slijedom toga špediter je kao zakoniti imalac teretnice i primalac robe ušao u pravne odnose s tužiteljem brodarom, te tako postao nosilac prava i obveza iz brodarskog ugovora. Kako se teretnica u predmetnom slučaju poziva na uvjete brodarskog ugovora, očito je da je primalac robe i zakoniti posjednik teretnice vezan na uvjete brodarskog ugovora ukoliko su ti uvjeti u skladu s odredbama zakona koji se ima primijeniti na brodarski ugovor odnosno eventualni spor iz tog brodarskog ugovora.

Ispitujući dakle prigovor nedostatka pasivne legitimacije na strani tuženog za plaćanje prekosojnica, bit će potrebno da prvostepeni sud na nesumnjiv način utvrdi da li je tuženi kao krajnji korisnik robe, a koji je teretnicu indosirao i predao špediteru, postao i na koji način pasivno legitimiran. Valja istaći da obveze iz brodarskog ugovora nisu prešle na tuženog, krajnjeg korisnika robe samim tim što je on spornu teretnicu potpisao, tj. indosirao. Iz brodarskog ugovora legitimiran je samo zadnji posjednik teretnice i stvarni primalac robe, a krajnji korisnik samo onda ako su odnosna prava nakon iskrcaja njemu ustupljena, tj. na njega prenesena.

U smislu odredaba čl.30, st.2. Zakona o ugovorima o iskorištavanju pomorskih brodova (Sl.1.FNRJ br. 25/59) na oblik i učinak indosamenta shodno se primjenjuju odredbe mjeničnog prava. Kako se mjenica po naredbi praznim indosamentom pretvara u mjenicu na donosioca to i teretnica koja je bianco indosirana postaje teretnica na donosioca, pa je svaki pošteni imalac ovakve teretnice legitimiran na zahtjev za izvršenje tereta, čime postaje i stranka iz ugovora o prijevozu, tj. iz brodarskog ugovora sa svim pravima i obvezama koje iz odnosnog ugovora slijede. Ova svoja prava zakoniti imalac teretnice i primalac robe mogao je prenijeti na trećeg ustupom, tj. u predmetnom sporu špediter, mogao je kao ovlaštenu i zakoniti primalac robe ustupiti svoja prava i obveze iz tog ugovora na tuženog kao svog nalogodavca, i po čijem je nalogu u vlastito ime nastupio kao primalac robe po teretnici.

Da li je zakoniti primalac robe - špediter tuženoga - ovakav ustup prava učinio te svoja prava iz ugovora prenio na tuženog, što u toku spora tužitelj nije dokazao, pa je prema tome pitanje pasivne legitimacije tuženog ostalo neispitano.

Tvrdnja tužitelja u odgovoru na žalbu da je tuženi time što je primio teretnicu i istu indosirao stupio u krug odnosa iz ugovora o prijevozu ne može se prihvatiti, jer takvo stajalište tužitelja nema oslonca u zakonskim propisima.

Što se tiče prigovora tuženog u pogledu obveze iz brodarskog ugovora u pogledu norme iskrcaja, tj. načina utvrđivanja stojnica odnosno prekostojnica, valja istaći da, ukoliko se nadje da je tuženi doista pasivno legitimiran, prigovor tuženoga na odredbe brodarskog ugovora u pogledu normi za iskrcaj ima osnova. U smislu odredaba čl.35, st.2. Zakona o iskorištavanju pomorskih brodova, ako se teretnica samo općenito poziva na uvjete brodarskog ugovora, imaoca teretnice ne obvezuju uvjeti ugovora, koji su teži od uvjeta uobičajenih za takvu vrstu prijevoza. S obzirom na to potrebno je da prvostepeni sud, ocjenjujući uglave po kojima se imaju računati stojnice za sporni teret i brod, na pogodan način utvrdi koja je količina za odnosnu vrstu tereta uobičajena u luci iskrcaja, tj. da na pogodan način utvrdi koju količinu starog željeza u luci Ploče pod redovnim okolnostima iz određenog broda treba iskrcati primalac po pogodnom radnom danu.

Po nahodjenju ovog suda ne bi imalo osnove pozivanje tuženoga na norme iskrcaja predviđene u lučkim uzancama, s obzirom da su lučke uzance, odnosno norme ukrcaja i iskrcaja u Prilogu 1. Lučkih uzanci u pogledu količina, po nahodjenju ovog suda zastarjele. Uobičajenu dnevnu količinu odnosno vrste robe, odnosno osnove za računanje stojnica, treba sud utvrditi u smislu odredaba čl.43, st.2. Zakona o ugovorima o iskorištavanju pomorskih brodova.

Tek kad sud utvrdi uobičajenu dnevnu normu za iskrcaj odnosno vrste robe u luci Ploče, moći će utvrditi stojnice za cijelu količinu robe, a po utvrđenju stojnica, s obzirom na stvarno utrošeno vrijeme, moći će utvrditi da li je brod pao u prekostojnice i koliko vremena, pa će na temelju toga i bez vještaka moći izračunati eventualnu naknadu za prekostojnice.

V.V.